

4. Vynokur, L. Y. *Pervonachal'noe obuchenye yskusstvu akkompanementa*. [Initial training the art of accompaniment]. Moscow.

5. Hotlyb, A. D. *Osnovu ansamblevoy tekhniky*. [The basics of ensemble technique]. Moscow.

6. Kryuchkov, N. A. *Yskusstvo akkompanementa kak predmet obucheniya*. [The art of accompaniment as a subject of study]. Moscow.

7. Lyublynskyu, A. A. *Teoriya y praktyka akkompanementa. Metodologicheskoye osnovu*. [Theory and practice of accompaniment. Methodological basis.]. Leningrad.

8. Podol'skaya, V. V. *Razvitye navykov akkompanementa s lysta // O rabote kontsertmeystera*. [Developing the skills of accompaniment from the sheet]. Moscow.

9. Prykhod'ko, V. Y. *Muzikal'naya faktura y yspolnytel'*. [Musical texture and the performer]. Kharkov.

10. Pustovyt, V. Y. *Kontsertmeysterskaya podgotovka studentov muzikal'no-pedahogicheskoho fakul'teta*. [Accompanist training of students of musical and pedagogical faculty]. Minsk.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

СВЕЩИНСЬКА Наталя Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогіч-

ного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування ціннісних орієнтацій особистості в процесі музично-виконавської підготовки в інструментальному класі.

КОРОТКОВ Анатолій Єгорович – Народний артист України, професор кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів хореографії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SVEZCINSKA Natalia Vasylivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of music theory and instrumental disciplines of the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State pedagogical University.

Circle of research interests: formation of value orientations of personality in the process of music performance training in the instrumental class.

KOROTKOV Anatoliy Yegorovich – Professor of the Department of Music Art and Choreography Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of research interests: professional training of future teachers of choreography.

*Дата надходження рукопису 17. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор А. М. Растрігіна*

УДК 378 : 78 (07)

СПІНУЛ Ігор Васильович – доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: konvaliya_dance@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Концепція науково-мистецької парадигми спрямована на виховання в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і до мистецтва зокрема, здатності до самоактуалізації, потреби в духовному самовдосконаленні і самовираженні в професійній діяльності. Це положення значно актуалізує проблему професійної підготовки майбутніх учителів хореографічного мистецтва, які засобами хореографічної діяльності впливають на розвиток особистісних якостей учнів, формують їхній внутрішній світ.

Хореографічна діяльність, що передусім пов'язана зі сценічно-виконавським

процесом, передбачає наявність знань, розуміння жанрово-стильових особливостей хореографічних композицій, вмінь творчо осмислювати й інтерпретувати художній образ, знаходити правильні способи його реалізації, володіти сценічно-виконавською технікою і акторською майстерністю. Специфічною ознакою виконавства, основою всіх видів виконавської діяльності є художня інтерпретація як основний вид художньої діяльності у виконавських мистецтвах. Саме в процесі художньої інтерпретації і через художню інтерпретацію формується і розвивається особистість майбутнього вчителя мистецтва, зокрема, хореографічного. Поняття «інтерпретація» як свого роду «супутник» або «тінь» –

супроводжує кожен феномен культури, будь-який мистецький твір. Мистецтво існує доти, поки існує його інтерпретація – виконавська, вербальна, тобто тлумачення словом і ділом. «Інтерпретація» (від лат. *interpretatio* – посередництво – тлумачення, роз'яснення смислу) у мистецтві визначається як фундаментальна операція мислення, творче розкриття змісту художнього твору, що визначається ідейно-художнім задумом та індивідуальними особливостями хореографа, артиста, музиканта.

Мета статті – проаналізувати сутність художньо-інтерпретаційного процесу, виявити його особливості та структурні компоненти в аспекті досліджуваної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерпретація – це основний вид художньої діяльності у виконавських мистецтвах. Теоретичні концепції щодо структуризації, внутрішніх механізмів й змісту художньо-інтерпретаційного процесу розробляються й досліджуються у наукових працях відомих психологів і філософів (Є. Басіна, М. Бахтіна, В. Блудової, Л. Виготського, Є. Гуренка, Є. Ільїна, М. Кагана та ін.), висвітлюється у наукових працях педагогів (Г. Падалки, О. Рудницької та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Художня інтерпретація визначається науковцями як особлива духовно-практична діяльність, у складній інтегративній структурі якої діалектично взаємодіють інтелектуальні та емоційні реакції, асоціативне мислення, уява, співпереживання, ідентифікація, співтворчість [1; 4; 8; 9; 10]. Здійснення такого складного художньо-інтерпретаційного діалогу вимагає від учителя-хореографа наявності відповідних компетенцій, здібностей, знань, досвіду. Тому вважаємо доцільним здійснити аналіз процесу художньої інтерпретації. Це дасть змогу також визначити критерії сформованості художньо-інтерпретаційних компетенцій майбутніх учителів хореографічного мистецтва, виявити способи й прийоми педагогічного впливу на їхнє формування.

Структуру художньої інтерпретації подає Є. Гуренко, виокремлюючи такі два блоки: перший – це процес формування виконавського задуму (художнє проектування результату виконавського мистецтва); другий – реалізація результату виконавського мистецтва як матеріального утворення. Перший блок передбачає засвоєння продукту первинної художньої діяльності й створення виконавської

концепції; другий – містить реалізацію результату виконавського мистецтва спочатку в процесі репетиційної роботи, а потім реалізацію результату виконавського мистецтва в процесі публічного виступу [6].

Слушною є думка педагогів мистецького напрямку (Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова) про те, що художня інтерпретація є цілісним процесом й не розпадається на ізольовані частини, оскільки емоційна реакція завжди поєднується з аналітико-синтетичною діяльністю свідомості [9; 10].

О. Рудницька умовно виокремлює такі етапи художньо-інтерпретаційного процесу: перцептивний рівень сенсорної інформації, занурення в емоційно-почуттєву «стихію» мистецького твору; аналіз виразно-смыслового значення «мови» твору; інтерпретація художньо-образного змісту твору. Ці етапи повною мірою, на нашу думку, відповідають і художній інтерпретації хореографічних композицій.

Систематизуючи й узагальнюючи наукові положення Є. Гуренка, Г. Падалки, О. Рудницької щодо змісту й структури художньо-інтерпретаційного процесу, ми на кожному етапі художньо-інтерпретаційного процесу виокремили художньо-інтерпретаційні компетенції, оволодіння якими допоможе майбутньому вчителю хореографічного мистецтва здійснити повноцінний процес реалізації художнього образу в сценічному виконанні.

Так, на першому етапі процесу художньої інтерпретації, зазначають педагоги (О. Рудницька) відбувається перцептивне розрізнення художньої інформації, тому на даному етапі, на нашу думку, важливим є наявність таких художньо-інтерпретаційних компетенцій:

- 1) виокремлювати засоби художньої виразності, стежити за їхніми трансформативними змінами, об'єднувати в цілісність, досліджувати й розуміти внутрішні зв'язки (музики і хореографії);
- 2) диференціювати художні враження;
- 3) правильно знаходити композиційний центр як ключову категорію змістової сутності хореографічної композиції.

На другому етапі художньої інтерпретації важливими вважаємо наявність умінь аналізувати засоби художньо-виконавської виразності, володіння технічними прийомами і способами сценічної виразності, здатністю здійснювати інтегративні зв'язки (музики і хореографічних рухів). Цей етап характеризує прагнення виконавця якомога точніше зрозуміти художній образ, виявити

зміст твору, прагнути до створення цілісного образу хореографічної композиції.

На третьому етапі процесу художньо-сценічної інтерпретації особливого значення набуває розвиток умінь особистісного освоєння художньої образності, техніки художнього виконання, сценічно-вольових якостей виконавця. Виділені компетенції спрямовують фантазію, пам'ять, силу уявлення, асоціації, співпереживання, спричиняють до адекватної інтерпретації художньо-образного змісту композиції.

Учені підкреслюють, що у процесі художньої інтерпретації значну роль відіграє асоціативний комплекс виконавця, котрий визначає конкретизацію й розуміння художнього твору, ступінь оволодіння інтонаційно-образним змістом, активність організації художньо-інтерпретаційного процесу, адекватність розуміння і виконання, здатність розкрити й донести до свідомості суб'єкта сприйняття, залучити його до активного художнього діалогу. Художньо-інтерпретаційний процес передбачає високу міру творчої самостійності, неповторності предметно-асоціативного змісту суб'єктивного образу сприймання, нестереотипного розв'язання творчих завдань хореографічної діяльності [2; 4; 6].

Психологи стверджують, що наявність високого ступеня творчої самостійності, розвиненості неповторного асоціативного комплексу, фантазії, уяви, перевтілення й ідентифікації з художнім образом, здатності до співпереживання сприяє нестереотипному розв'язанню творчих завдань, «входженню» в глибинні прошарки мистецького твору, діалогічності художнього спілкування, виявленню емоційно-почуттєвих переживань суб'єкта художньої взаємодії, що надалі уможливило здійснити якісні зміни внутрішнього стану особистості й сприяти «якісним новоутворенням» [4].

Як зазначають науковці, процес художньої інтерпретації містить не тільки відтворювальні, репродуктивні аспекти, а й значний потенціал виявлення творчого ставлення виконавця до твору. Артист-хореограф повинен не лише заглибитися в авторське відчуття образу та якомога повніше передати його у власному трактуванні, а й виявити власне розуміння тексту, виявити власні почуття, передати особливості власного сприйняття того, що відтворюється.

Успіх публічного виступу визначається характером обдарування виконавця, глибиною виконавського задуму, набутим сценічно-виконавським досвідом, конкретним психофізіологічним станом виконавця, а також об'єктивними зовнішніми

умовами (акустикою концертного залу, реакцією слухачів, якістю виконання тощо).

Слід зазначити, що кожен з видів хореографічної діяльності передбачає особливі вияви творчості в процесі усвідомлення особистісного смислу твору та його відтворення, різний ступінь оригінальності й неповторності, спільними характеристиками яких є емоційність, інтелектуальність, емпатійність, інтеріоризація художнього образу, діалогове спілкування з автором твору, співтворчість, асоціативно-образне мислення, уявлення та фантазія суб'єкта художнього спілкування, інтуїція, рефлексивність як вияв актуалізованого самовираження в процесі неповторно-індивідуальної виконавської інтерпретації [5]. Ці характеристики знаходять виявлення як на етапі первинного розуміння-осягнення художньо-образного змісту твору, так і на завершальному, художньо-інтерпретаційному етапі, етапі сценічного виконання.

Суб'єктивізація відтворення художнього образу є закономірним явищем, адже кожен виконавець відрізняється рівнем обсягу знань, виконавських умінь, сценічно-виконавською технікою, досвідом хореографічної діяльності, розвитком здібностей та іншими виконавськими якостями, що характеризують його як неповторну особистість.

Значну роль у процесі художньої інтерпретації відіграють художньо-технічні вміння та здібності виконавця, які переважно мають природне походження у вигляді індивідуальних анатомо-фізіологічних задатків і можуть бути природженими передумовами хореографічних здібностей, виявляються для виконавців-хореографів у високій рухливості, емоційності, моториці, оптимальній координації усіх структурних компонентів виконавського апарату, манері виконання. Зазначимо, що ці властивості мають здатність активно розвиватися й удосконалюватися.

Художньо-виконавські здібності являють собою складний комплекс раціонально-інтелектуальної, почуттєво-емоційної й творчої діяльності, розвиваються й формуються в процесі аналізу-інтерпретації через умінь здійснювати повноцінний художній діалог з автором твору, розуміти художній образ у єдності змісту й форми, володіти різнобарвною гамою почуттів і переживань, розвиненим розумово-аналітичним мисленням, багатим асоціативно-образним фондом, що уможливило адекватність оцінювання художньої інформації, суб'єктивність

висловлювання-розуміння, творчий пошук особистісно-значущих смислів, співзвучних власному духовному світу, самореалізацію й самовираження виконавця як творчої особистості [5].

Свою реалізацію виконавська інтерпретація знаходить у процесі сценічно-концертного виконання хореографічної композиції, коли виконавець і той, хто сприймає, стають учасниками спільного художнього діалогу. Виконавцю необхідно не тільки художньо й виразно виконати твір, а й активізувати та мобілізувати вольові якості, виявити сценічну надійність, артистичність, емоційність, зібраність, компетентність, донести художній образ і зміст хореографічної композиції до суб'єкта художнього спілкування, залучити його у процес творчого діалогу, викликати відповідну реакцію, емоції, співпереживання і почуття.

Здатність до творчого пошуку внутрішніх зв'язків художньо-образної системи як внутрішній структурний компонент сценічно-виконавського досвіду вчителя хореографії, сприяє реалізації духовно-творчого потенціалу мистецтва, розвитку інтересу і потреби суб'єкта в спілкуванні з різновидами хореографічної творчості, формуванню внутрішніх якостей особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Узагальнюючи підходи й положення щодо внутрішнього змісту й структурних особливостей художньо-інтерпретаційного процесу, ми виокремлюємо такі його особистісні характеристики: розуміння інтерпретатором-виконавцем сутності твору, осмислення та осягнення його художньо-інтонаційного смислу; здатність до індивідуально-творчої інтерпретації твору, розвиненість асоціативно-образного мислення, оцінки та самооцінки; володіння технікою художнього виконання, сценічною надійністю, артистизмом, експресією. Зазначимо, що всі ці якісні характеристики в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів-хореографів трансформуються у відповідні художньо-інтерпретаційні компетенції, котрі виявляються в усіх видах хореографічної діяльності (сценічно-виконавській, самостійно-творчій). Оволодіння цими художньо-інтерпретаційними вміннями в різних видах хореографічної діяльності набуває особливого сенсу й значущості в процесі професійного становлення майбутніх учителів хореографічного мистецтва.

Аналіз наукових праць дає змогу зробити висновок, що художня інтерпретація

– це процес, який складається з таких етапів: засвоєння продукту первинної творчості, створення авторської художньо-виконавської концепції, репетиційної роботи, сценічно-публічної презентації. На кожному з етапів формується сценічно-виконавський досвід, накопичуються знання, поглиблюється художній тезаурус, вдосконалюються художньо-інтерпретаційні вміння, здібності, особистісні якості виконавця-хореографа.

Художньо-інтерпретаційні компетенції як системоутворювальний фактор в системі фахової підготовки визначають рівень професійної підготовки майбутнього вчителя хореографічного мистецтва. Сформованість художньо-інтерпретаційних компетенцій майбутнього вчителя хореографічного мистецтва зумовлюється здатністю до адекватного розуміння художнього образу, володінням технікою художньо-сценічного виконання, емоційно-вольовими якостями, здатністю самостійно інтерпретувати художній образ.

Художньо-інтерпретаційні компетенції спрямовуються на досягнення таких педагогічних цілей: спроектувати художній образ у відповідному художньому контексті, використати асоціативні зв'язки, самостійно інтерпретувати художній образ, реалізувати його в сценічній презентації, залучити студентів до процесу спільної творчості, розвинути здатність майбутнього вчителя хореографічного мистецтва до самоактуалізації і самовираження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Басин Е. Я. Психология художественного творчества (Личностный подход) / Е. Я. Басин. – М.: Знание, 1985. – 64 с.
2. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского / М. М. Бахтин. – М.: Советский писатель, 1963. – 362 с.
3. Блудова В. В. Природа и структура художественного восприятия / В. В. Блудова // Эстетические очерки. – М.: Музыка, 1977. – Вып. 4. – С. 114–152.
4. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский; под ред. М. Г. Ярошевского. – М.: Педагогика, 1987. – 345 с.
5. Горбенко О. Б. Формування музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва: монографія / О. Б. Горбенко. – Харків, Мачулін 2017. – 210 с.
6. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпретации: философский анализ / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск: Наука, 1982. – 256 с.
7. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности [Текст] / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.

8. Каган М. С. Искусство и общение / М. С. Каган // Мир общения: проблемы межсубъектных отношений. – М.: Политиздат, 1988. – 319 с.

9. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика мистецьких дисциплін: [навч. посіб.] / Падалка Галина Микитівна. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

10. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навч. посіб. / Оксана Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 358 с.

REFERENCES

1. Basin, E. Ya. (1985). *Psykholohyya khudozhestvennoho tvorchestva (Lychnostnyy podkhod)*. [Psychology of artistic creation (Personality adventure)]. Moscow.

2. Bakhtin, M. M. (1963). *Problemi poetyky Dostoevskoho*. [Problems of Dostoevsky's poetry]. Moscow.

3. Bludova, V. V. (1977). *Pryroda y struktura khudozhestvennoho vospriyatyua*. [Nature and structure of the artistic representation]. Moscow.

4. Vygotsky, L. S. *Psykholohyya yskusstva*. [Psychology of art]. Moscow.

5. Horbenko, H. B. (2017). *Formuvannya muzychno-vykonavs'koyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva: monohrafiya*. [Formation of musical and performing competence of the future teacher of music art: monograph]. Kharkiv.

6. Gurenko, E. G. (1982). *Problemi khudozhestvennoy ynterpretatsyy: fylosofskyu analiz*.

[Problems of artistic interpretation: philosophical analysis]. Novosibirsk.

7. Plyin, E. P. (2009). *Psykholohyya tvorchestva, kreatyvnyosti, odarennosti*. [Psychology of art, creativity, talent]. SpB.

8. Kagan, M. S. (1988). *Yskusstvo y obshchenye*. [Art and communication]. Moscow.

9. Padalka, G. M. (2008). *Pedahohika mystetstva: teoriya i metodyka mystets'kykh dystsyplin: [navch. posib.]*. [Pedagogic of art: theory and methodology of artistic disciplines]. Kyiv.

10. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika zahal'na ta mystets'ka: navch. posib*. [General and artistic pedagogic: teach. Manual]. Ternopol.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СПІНУЛ Ігор Васильович – доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії мистецького факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування сценічно-виконавської майстерності майбутнього вчителя хореографічного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SPINUL Igor Vasilevich – Associate Professor of choreography department at the art faculty of Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of research interests formation of stage and performing mastery of the future teacher of choreographic art.

Дата надходження рукопису 17. 01. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. А. Кушнір

УДК 378.147:[37.011.3-051:78]

БОНДАРЕНКО Анжеліка Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького державного педагогічного університету e-mail: bondarenko_ang@ukr.net

ВОКАЛЬНО-ХОРОВИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА АРТ-ПЕДАГОГІЧНИМИ МЕТОДАМИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. За останні роки відбулися суттєві зміни серед пріоритетних цілей у системі мистецької освіти. Раніше фахове навчання майбутніх учителів музичного мистецтва здійснювалось із метою забезпечення загальноосвітніх шкіл фахівцями здатними здійснювати загальномузичний розвиток школярів.

Сьогодні у ВНЗ визнають необхідність фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка включає розвиток їхньої емоційної сфери, набуття студентами психолого-педагогічних умінь, умінь розкриття творчих здібностей учнів під час вивчення творів мистецтва, здатності до релаксації. У зв'язку з цим, увага концентрується не лише на успішному